

Speech presentatie NMa-Agenda 2010-2011

Geachte aanwezigen,

Dank voor uw aanwezigheid vandaag en voor de interesse die u daarmee toont in het werk van de NMa. Wij hebben over aandacht van de pers de afgelopen weken niet te klagen gehad, mag ik wel zeggen. U hebt ongetwijfeld de berichtgeving over onze rol in de zorg gevolgd. Daar zal ik straks nog iets over zeggen.

Ik presenteer hier vandaag met trots de NMa-Agenda voor 2010 en 2011. We zetten letterlijk en figuurlijk 'de lijnen uit' in dit fraai vormgegeven boekwerkje. De laatste keer dat wij een NMa-Agenda presenteerden was in januari 2008. Destijds kon ik niet, en ik denk u ook niet, vermoeden wat ons in 2008 en 2009 te wachten stond. De economische crisis heeft Nederland hard geraakt en bracht ook voor de NMa roerige tijden. Wij, en met ons de Europese collega-autoriteiten, hebben al vrij snel een duidelijk doel bepaald: '*business as usual*'. Vanuit de overtuiging dat mededinging bijdraagt aan herstel van de economie hebben wij het toezicht de afgelopen jaren onverminderd krachtig uitgevoerd. Want de geschiedenis leert ons dat concurrentiebeperkende maatregelen kunnen leiden tot een langzamer herstel en onomkeerbare marktverstoringen.

Ik heb vorig jaar bij de presentatie van ons jaarbericht over 2008 ook al gezegd: "de crisis mag geen vrijbrief vormen om een situatie te creëren die op de lange termijn nadelig is voor de Nederlandse economie." Dat neemt niet weg dat de NMa oog heeft voor specifieke problemen als gevolg van de crisis. We zijn soms streng: denk aan de wens voor een crisiskartel in de binnenvaart waar wij vraagtekens bij zetten. Maar we adviseren ook, denk aan onze adviezen aan het Ministerie van Financiën over de regeling voor ABN/AMRO en Fortis. Een toezichthouder heeft tot taak om richting te geven aan ondernemingen die op een eerlijke manier

zoeken naar mogelijkheden om de situatie het hoofd te bieden. Wij streven ernaar om in dat soort gevallen meer en sneller duidelijkheid te geven.

We namen in 2009 ook afscheid van René Jansen en Gert Zijl als leden van de Raad van Bestuur. Ik ben er trots op dat we in Henk Don en Jaap de Keijzer nu alweer ruim drie maanden twee excellente nieuwe krachten in ons midden hebben.

Maar het onderwerp waar het echt om draait – en waar u ons terecht regelmatig beroepsmatig over bevraagt – zijn de zaken van de NMa. Wat hebben we gedaan, wat doen we op dit moment en wat gaat er in de toekomst nog gebeuren? Laat ik beginnen met een onderwerp dat mijn onderzoeksafdeling de afgelopen tijd bijzonder heeft beziggehouden: MEEL. Het meel dat onze bakkers geleverd krijgen is misschien wel te duur! Onze onderzoeksafdeling heeft aanwijzingen dat binnen de meelsector in Nederland kartelafspraken worden gemaakt. Ook andere Europese landen doen hier onderzoek naar. Ik vraag uw begrip voor het feit dat ik hier geen namen van bedrijven kan noemen, maar u gaat er in 2010 meer van horen.

Vergist u zich niet: als er inderdaad sprake blijkt te zijn van een kartel - en ik zeg met nadruk ALS, omdat het op dit moment nog een vermoeden is, dat wij hebben neergelegd in een rapport aan de betrokken partijen - als dit waar is, dan is dat zeer schadelijk voor de Nederlandse consument. U betaalt dan geen redelijke prijs voor producten die u elke dag eet: brood, gebak, pasta of pap. En er zijn nog tal van andere meelproducten. Het gaat hier om een sector waarin grote omzetten worden behaald, dus als na hoor en wederhoor van partijen zou blijken dat dit vermoeden juist is, dan zijn de boetes aanzienlijk.

Dit vermoeden van een kartel en andere concrete aanwijzingen zijn voor ons reden om de verwerkende industrie te kiezen als een aandachtsveld voor de periode 2010-2011. Dit is een veelomvattend onderdeel van de economie. Ondernemingen in deze industrie maken producten die aan de basis liggen van veel consumentenproducten. Onderzoeken in binnen- en buitenland wijzen uit dat hier de klassieke kartels te vinden zijn – prijsafspraken en gebiedsverdeling. Verschillende deelmarkten kenmerken zich door een kleine groep ondernemingen – dus een hoge concentratiegraad – die producten maken die veel met elkaar gemeen hebben – homogeen zijn. Een kartel is dan makkelijk te sluiten. Ik geef u het voorbeeld van de boete van ruim 3 miljoen Euro die we in 2009 al uitdeelden aan distributeurs van zwembadchloor. Het kartel verdeelde onderling jarenlang – al ver voor de oprichting van de NMa in 1998 – de verkoopdistributie van 90% van al het zwembadchloor in Nederland.

Ik kan het nog niet met zekerheid zeggen, want alle partijen hebben recht op hoor en wederhoor, maar wij hebben gegronde vermoedens dat er in 2010 meer kartels zullen worden aangepakt. Morgen stuurt onze onderzoeksafdeling de eerste rapporten naar de betrokken bouwondernemingen in wat bekend is geworden als de Limburgse bouwzaak. De NMa is deze kartelzaak mede op het spoor gekomen dankzij het Openbaar Ministerie die in telefoontaps stuitte op voor de NMa relevant materiaal, terwijl het OM zelf bezig was met een onderzoek naar ambtelijke corruptie en omkoping van ambtenaren. Dat materiaal heeft ertoe geleid dat wij zeer snel konden doorpakken. Ik vind dit een fraai staaltje van samenwerking tussen opsporinginstanties. Dat is iets dat wij de komende tijd verder gaan uitbouwen door de banden met collega's aan te trekken, binnen de grenzen die gesteld moeten worden.

Een ander vermoeden van een kartel speelt in de wereld van het onroerend goed. Ik benadruk weer dat het een vermoeden is, want ik hecht aan hoor en wederhoor. De NMa heeft in oktober bedrijfsbezoeken

afgelegd bij tien personen en vastgoedondernemingen die via executieveilingen handelen in huizen en bedrijfspanden. We vroegen de samenleving ook naar de ervaringen over executieveilingen. De reacties tonen aan dat het onderwerp bij veel mensen leeft. De belangen zijn dan ook groot, zeker in tijden van crisis. Iemand die gedwongen wordt om zijn huis te verkopen, hoopt daar een goede prijs voor te krijgen. Als mocht blijken dat dit door een kartel niet gebeurt, dan is dat schrijnend. Deze ontwikkelingen hebben er in ieder geval toe geleid dat we de zakelijke dienstverlening – waaronder de vastgoedsector – als een aandachtsveld voor 2010 en 2011 hebben gekozen. In de Agenda vindt u dit terug onder het aandachtsveld financiële en zakelijke dienstverlening.

Ook de financiële dienstverlening verdient nog altijd onze aandacht, zo blijkt uit de reacties op de Agenda. Al was het maar door alle gebeurtenissen als gevolg van de financiële crisis. We gaan onder meer de ontwikkelingen van de tarieven voor het betalingsverkeer nauwlettend volgen.

Dit brengt mij bij het derde aandachtsveld op het gebied van mededingingstoezicht, namelijk de zorg. De NMa blijft actief in de zorgsector, ondanks de kritiek die er bestaat. We kennen die kritiek en hebben er geen moeite mee om die publiek te maken, zoals we hebben gedaan met de publicatie van de reactie op de consultatie van de NMa-Agenda. Ik benadruk dat we sinds 2004 overal voorlichting geven. Dat doen we nog steeds, onder meer door de Richtsnoeren voor de zorg aan te passen aan ontwikkelingen in de sector. Binnenkort publiceren we deze Richtsnoeren. Partijen kunnen dus weten wat er in de wet staat en hoe wij die toepassen. Als er spanning met het mededingingsrecht ontstaat, is het onze taak om in te grijpen. Natuurlijk hebben we daarbij een luisterend oor voor de sector, maar er zijn grenzen en die stellen we zo helder mogelijk. We kijken in 2010 en 2011 in het bijzonder naar de thuiszorg, de farmacie, de zorgverzekeringen en ziekenhuizen.

Afgelopen jaar heeft ons besluit in de fusiezaak van de Zeeuwse Ziekenhuizen nationaal en internationaal veel aandacht gekregen. Er zijn termen als '*ground breaking*' gevallen. Hoewel deze fusie leidde tot een bijna-monopolie in de ziekenhuiszorg in Zeeland, hebben we in goed overleg met de Zorgautoriteit besloten om de fusie toch goed te keuren. De voorwaarden die aan de fusie zijn gesteld, garanderen dat zowel de belangen van de mededinging als de kwaliteit van de zorg in Zeeland zijn gegarandeerd. We hebben hiermee aangetoond dat we als NMa in staat om te gaan met belangen van mededinging en publieke belangen als kwaliteit van zorg.

Dit brengt mij bij de persaadacht en Kamervragen van de afgelopen weken. Net voor het einde van het jaar verscheen in de Volkskrant een artikel gewijd aan een studie van de NMa over fusies in de zorg. De conclusie van het artikel was dat ziekenhuisfusies de zorg duurder maken. Ik onderschrijf die conclusie niet. De NMa heeft medio 2009 een studie uitgevoerd naar de prijsontwikkeling van heupoperaties in twee door de NMa beoordeelde ziekhuisfusies: de Tergooiziekenhuizen en de fusie tussen het Havenziekenhuis Rotterdam en het Erasmus MC. Uit deze studie blijkt dat de heupoperaties bij de Rotterdamse fusie niet duurder zijn dan het landelijk gemiddelde en dat de prijzen voor deze operatie in de Tergooiziekenhuizen tussen de 3,5 en 5% zijn gestegen ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Heupoperaties maken slechts 20% uit van de omzet die in het zogeheten B-segment wordt gerealiseerd. Het zegt niets over het prijsniveau van het totaal aan medische handelingen die binnen beide gefuseerde ziekenhuizen wordt uitgevoerd. Ik verzet mij dan ook tegen het veralgemeniseren van die prijsstijging tot de zorgsector als geheel. Het is onjuist om op basis van deze cijfers te stellen dat de totale zorgkosten stijgen als gevolg van ziekenhuisfusies.

De NMa voert dit soort studies uit om onze marktkennis te vergroten met het oog op de beoordeling van toekomstige fusiezaken. Ook is van belang om partijen duidelijk te maken dat ook na een fusie de NMa niet stil zit en partijen kritisch blijft volgen. Het is gezien de reikwijdte van de studie onterecht dat de uitkomsten ervan in het publieke debat uit zijn verband zijn getrokken. Daardoor is een onjuiste beeldvorming ontstaan die niet bijdraagt aan een op feiten gebaseerd beleid. Ik hoop dat ik dit vandaag kan corrigeren.

In deze speech ligt veel nadruk op het werk van onze onderzoeksafdeling. Dat is terecht want het toezicht op mededinging voorkomt onterechte prijsverhogingen of verschraling van het aanbod. Maar ik wil niet de indruk wekken dat de toezichthouders op de energie- en vervoersectoren geen belangrijk werk doen. Integendeel, wat zij doen is fundamenteel voor de Nederlandse economie, want het gaat om markten die invloed hebben op grote groepen mensen. Scherp toezicht op de spelers op de energiemarkten voorkomt misbruik en zorgt voor goede service en een efficiënte werking van de markt. In de vervoersector prikkelt de NMa monopolisten om marktconform te werken of creëert zij voorwaarden waaronder concurrenten kunnen toetreden. We gaven bijvoorbeeld ons oordeel over de manier waarop de energiebedrijven hun handels- en productietak afsplitsen van hun netwerk. Dat is een verplichting op grond van de Wet Onafhankelijk Netbeheer. De *regulators* hebben de afnemers weer een jaar beschermd tegen sterke spelers op de markt bijvoorbeeld door de controle van tarieven op het gebied van elektriciteit, gas, Schiphol en loodsen.

Energie moet betaalbaar blijven voor de consument. Daarom stelt de NMa onder andere maximumtarieven vast die netbeheerders in rekening mogen brengen bij hun afnemers. Maar daarbij is het voor een betaalbare, betrouwbare én duurzame energievoorziening wel noodzakelijk dat er ruimte is om investeringen te doen. Er zal bijvoorbeeld geïnvesteerd

moeten worden in grensoverschrijdende transmissiecapaciteit, decentrale opwekking van energie en slimme meters. Om investeringen te kunnen doen is het cruciaal dat de netbeheerders financieel gezond zijn. In de verhouding tussen maximumtarieven en investeringsruimte stuit de NMa op een fundamenteel spanningsveld dat de komende jaren veel aandacht krijgt.

De afgelopen jaren nam de tevredenheid en het vertrouwen van energieconsumenten gelukkig verder toe, mede dankzij maatregelen van de NMa. We stellen bijvoorbeeld eisen aan de administraties van netbeheerders en proberen overstappen zo soepel mogelijk te laten verlopen. In 2009 wisselde 12% van de consumenten van leverancier, tegen 9% in 2008. Het gaat langzaam, maar deze vooruitgang is cruciaal voor een goed functionerende energiemarkt. Daarom gaan we hiermee door, bijvoorbeeld door het aanbieden van vergelijkingsinformatie via de Energiewijzer op ConsuWijzer.

Een goed functionerende groothandelsmarkt is net zo van belang. Wij streven naar goed werkende marktplaatsen waarop vele handelaren actief zijn, die worden ondersteund door beheerders met efficiënte netwerken en voldoende grensoverschrijdende en binnenlandse transportcapaciteit. Zo ver zijn Nederland en Europa nog niet. We blijven ons daarom inspannen voor de totstandkoming van een Noordwest Europese energiemarkt, bijvoorbeeld door het stimuleren van internationale handelsplaatsen en door te onderzoeken of het mogelijk is om ongebruikte capaciteit voor de markt beschikbaar te maken.

In de vervoersector richt de NMa zich de komende twee jaar vooral op het ondersteunen van de wetgever in het verder vormgeven van effectieve wetgeving en toezicht. De evaluatie van de Wet luchtvaart en de Spoorwegwet worden actueel. Ook besteedt de NMa speciale aandacht aan de (internationale) spoormarkt. Het ontstaan van corridors –

internationale treintrajecten – voor ongestoord goederenvervoer is voor de Nederlandse economie van groot belang. Dat is niet mogelijk zonder verregaande internationale samenwerking.

Ik ben ervan overtuigd dat 2010 voor de NMa een mooi jaar wordt. Laat ik nog even opsommen van ons te wachten staat:

- We vermoeden een groot kartel in de meelsector.
- We laten de bouwsector voorlopig nog niet met rust.
- We zetten zwaar in op vermoedens van kartelvorming tussen handelaren in onroerend goed bij executieveilingen. De vastgoedsector kan rekenen op interesse van ons en van de collega's waarmee we nog nauwer gaan samenwerken.
- De financiële dienstverlening blijft een aandachtsveld.
- De zorgsector is en blijft een spannend terrein; laat ik het maar zo zeggen.
- Op het vlak van regulering en toezicht van energie en vervoer staan ons boeiende afwegingen te wachten met betrekking tot het investeringsklimaat voor energienetten, de integratie van Europese markten, de informatievoorziening aan consumenten en de ontwikkeling van het wettelijk kader voor de vervoersectoren.

Vanuit de overtuiging dat marktwerking bijdraagt aan herstel van de economie zal de NMa haar toezicht onverminderd krachtig blijven uitvoeren. Ik spreek namens de Raad van Bestuur de wens en het vertrouwen uit dat wij samen met politiek, bedrijfsleven en consumenten ook gedurende de komende twee jaar markten laten werken.

Ik dank u voor uw aandacht.